

Remissvar – Översyn av insatser enligt LSS (SOU 2018:88)

Sveriges Arbetsterapeuter har tagit del av betänkandet *Översyn av insatser enligt LSS (SOU 2018:88)*, av LSS-utredningen.

Sveriges Arbetsterapeuter företräder en hög andel av arbetsterapeuter i yrkesverksam ålder i Sverige. Vi tillvaratar och driver arbetsterapeuters yrkesmässiga och fackliga intressen. Med den höga representativiteten kan vi som organisation föra arbetsterapins och arbetsterapeuters talan i Sverige och internationellt.

Med anledning av detta så vill vi påpeka att vi anser att förbundet borde ha erhållit denna remiss direkt från Socialdepartementet. Detta då flera av utredningens förslag och överväganden direkt påverkar arbetsterapeuters yrkesutövning.

Sveriges Arbetsterapeuter vill inledningsvis framföra att vi delar många av utredningens allmänna överväganden, särskilt betydelsen av en ökad användning av välfärdsteknik och hjälpmedel som en viktig förutsättning för delaktighet och självbestämmande. Sveriges Arbetsterapeuter vill dock lyfta fram den negativa utveckling vi ser just nu inom hjälpmedelsförsörjningen med ökande regionala skillnader gällande resurstilldelning, väntetider, sortiment, riktlinjer och avgifter. Detta drabbar personer med funktionsnedsättning och deras anhöriga hårt. Om intentionen med utredningens övervägande ska kunna uppfyllas måste staten ta ett större nationellt ansvar över hjälpmedelsområdet så att en likvärdighet över landet säkerställs.

Vi delar även utredningens bedömning om att det delade ansvaret för personlig assistans inte är ändamålsenligt, och att personlig assistans därför ska vara ett statligt ansvar. För att säkerställa en likvärdig bedömning måste det dock regleras vilka underlag som ska ingå i bedömningen av både rätten till och omfattningen av såväl personlig assistans som andra LSS-insatser. Sveriges Arbetsterapeuter anser att det underlaget alltid ska innefatta en utredning av aktivitetsförmågan genomförd av legitimerad arbetsterapeut med stöd av vedertagna samt valida och reliabla bedömningsinstrument. Det säkerställer likvärdigheten samt att rätt personcentrerat stöd beviljas i rätt omfattning. Försäkringskassan har tidigare arbetat med att ta fram nationella riktlinjer kring vilka bedömningar som ska genomföras, ett arbete som ej ännu slutförts. Vi anser att Försäkringskassan skyndsamt bör slutföra arbetet så att tydliga nationella riktlinjer finns kring vilka metoder och professioner som ska involveras i de underlag som behöver tas fram.

När det gäller kvalitet och kompetens vill vi lyfta betydelsen av att det inom LSS-verksamheter behöver finnas personalgrupper som är sammansatta av olika kompetenser och professioner. Sveriges Arbetsterapeuter har de senaste 20 åren sett en minskning av antalet legitimerade arbetsterapeuter anställda inom LSS-verksamheter, de har ersatts av personal med kortare utbildning. Sveriges Arbetsterapeuter anser att detta avsevärt har försämrat kvalitén och den sammanvägda kompetensen inom LSS-verksamheterna. En avsaknad av arbetsterapeutisk kompetens påverkar även direkt negativt tillgången till exempelvis hjälpmedel. Eftersom vissa kommuner har sämre tillgång på arbetsterapeutisk kompetens så påverkar detta likvärdigheten.

Vidare saknar vi i betänkandet en forskningsgenomgång över de svenska forskningsstudier som finns genomförda inom LSS-området. Ett flertal studier har genomförts avseende LSS och assistansområdet, och en sammanställning över dessa och dess slutsatser borde tas i beaktande i en statlig utredning kring LSS-området. Utan detta är risken uppenbar att utredningens förslag inte grundar sig på den bästa tillgängliga kunskapen.

Sveriges Arbetsterapeuter önskar även föra fram följande synpunkter kopplade till specifika förslag/kapitel:

Kapitel 4 - Personkretsbestämmelsens lydelse

Sveriges Arbetsterapeuter ställer sig med emfas bakom utredningens förslag om förändrat språkbruk. Nuvarande benämningar är ålderstiget och bör därför moderniseras. Vi anser dock att ”utvecklingsstörning” bör ändras till ”intellektuell funktionsnedsättning” och att ”begåvningsmässig funktionsnedsättning” bör ersättas med ”kognitiv funktionsnedsättning”. En sådan förändring skulle ligga i linje med aktuellt språkbruk inom såväl aktuell forskning som vedertagen praxis.

Kapitel 5 – Bostaden

Vi stödjer införandet av boendestöd utöver de insatser som idag finns i LSS. Sveriges Arbetsterapeuter anser att det skulle vara betydelsefullt för många med större stöd i hemmet än vad som är möjligt med LSS idag, exempelvis bland äldre personer med intellektuell funktionsnedsättning som inte längre har daglig verksamhet. Vi anser att stödet ska vara utformat utifrån individens behov och ser positivt på att det kan omfatta insatser som handlar om motivering och stöd till aktivitet i vardagen och användande av välfärdsteknik.

Kapitel 6 – Barn och familjer

Sveriges Arbetsterapeuter stödjer utredningens bedömning att barn med funktionsnedsättning och deras familjer behöver ett mer samordnat och flexibelt stöd med möjlighet till avlastning som är bättre anpassat till deras individuella situation. Vi vill här också passa på att understryka betydelsen av jämlik tillgång till de

hjälpmedel som kan behövas för ett fungerande familjeliv, inklusive en aktiv fritid. Särskilt vad gäller fritidshjälpmedel är tillgången starkt begränsad. Detta är mycket allvarligt då dessa kan vara helt avgörande för möjligheterna för barn och unga att kunna delta på lika villkor i fritidsaktiviteter. Även bidrag för bilanpassning, bostadsanpassning mm är av central betydelse och behöver säkerställas om utredningens intention ska kunna nås.

Kapitel 7 – Gemenskap

Sveriges Arbetsterapeuter tillstyrker i stort utredarens övervägande och förslag gällande kontaktperson, men motsäger oss kraftfullt förändringen gällande gruppaktiviteter. Den enskildes behov måste alltid vara i centrum, och insatsen bör därför kvarstå i sin nuvarande form.

Kapitel 8 – Sysselsättning

Sveriges Arbetsterapeuter ställer sig bakom utredningens överväganden kring daglig verksamhet och förslag om att den enskilde inom ramen för insatsen ska ha rätt till en inledande kartläggning för att fastställa hur den bäst kan anpassas och utformas utifrån de individuella behoven. Vi anser dock att det behöver säkerställas att denna kartläggning sker med vedertagna, valida och reliabla bedömningsmetoder för att utreda arbetsförmåga och behov av anpassningar, stöd och hjälpmedel. Arbetsterapeuter är den profession som är mest lämplig när det gäller genomförande av denna kartläggning och har den kompetens och de evidensbaserade verktyg som behövs.

Vi stödjer även förslaget om att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att, i samarbete med Myndigheten för delaktighet, ta fram kunskapsunderlag för hur den dagliga verksamheten kan utformas så att de som står längst från arbetsmarknaden får ökade möjligheter till såväl att förvärva och bibehålla sina förmågor som till delaktighet i samhället. Vi vill dock framhålla betydelsen av att arbetsterapeutisk kompetens involveras i framtagandet av detta kunskapsunderlag.

Slutligen tillstyrker vi också förslaget att det behövs en mer ingående utredning gällande insatsen daglig verksamhet. Fler unga med funktionsnedsättning behöver komma i arbete. Det behövs en universellt utformad arbetsmarknad och universellt utformade arbetsplatser. De satsningar som gjorts inom Arbetsförmedlingen, såsom kampanjen Gör plats, måste tas tillvara. Supported employment och den personcentrerade metoden Individual Placement and Support, IPS, som är speciellt designad för personer med svårare psykisk ohälsa behöver införas nationellt. IPS har i forskning visats vara mer effektiv än den vanligt förekommande stegvisa rehabiliteringen – och därmed mer lämpad som metod för att få fler unga med funktionsnedsättning i arbete.

Kapitel 9 – Samordning och planering

Sveriges Arbetsterapeuter ställer sig bakom utredningens förslag att ändra benämningen på insatsen rådgivning och annat personligt stöd till särskilt expertstöd. Utredningen föreslår vidare att det är behovet som ska styra vilka professioner som kan bli aktuella för att ge stödet. Här vill vi lyfta fram att arbetsterapeuter är en av de professioner som bör komma i fråga som särskilt expertstöd. Arbetsterapeuter är en av de professionella grupper som kan bidra till att personer med intellektuell funktionsnedsättning får det stöd de behöver för att på ett tillfredsställande och ändamålsenligt sätt kunna fungera i sin vardag och nå delaktighet i samhället. Då detta är den enda LSS-insats som idag erbjuds via regionerna är det därför av stor vikt att det i samverkansavtal säkerställs att tillräcklig tillgång till arbetsterapeuter finns inom de verksamheter som ska erbjuda det särskilda expertstödet.

Kapitel 10 – Personligt utformat stöd i det dagliga livet

Utredningen föreslår att rätt till personlig assistans som ska utföras av fler än en person ska endast föreligga i den mån behovet inte kan tillgodoses på annat sätt, genom att bostaden anpassas eller genom användning av hjälpmedel. Sveriges Arbetsterapeuter tillstyrker inte detta förslag. Även om vi anser att hjälpmedel och anpassning i många fall kan leda till en självständigare liv och ökad delaktighet i samhället så anser vi att det är orimligt att den som ansöker om dubbel assistans måste visa att bostadsanpassning eller andra hjälpmedel inte kan möta det behovet. Att göra den analysen kräver särskild kompetens (hälso- och sjukvårdskompetens hos en förskrivare, tex leg arbetsterapeut) för att bedöma såväl individens funktions- och aktivitetsförmåga som kompetens kring hjälpmedel och bostadsanpassning. Det behöver även göras en riskanalys där exempelvis förflyttningsmomenten värderas för att det ska vara säkert för både personen (patientsäkerhet) som för den personal som ska hantera hjälpmedlet vid förflyttningen (arbetsmiljö). Som vi nämnt tidigare så ser vi ökande regionala variationer i hjälpmedelsförsörjningen tex. vad gäller resurstilldelning, sortiment och riktlinjer – vilket gör detta ännu svårare.

Kapitel 11 – Ansvarsfördelning mellan stat och kommun

Som nämnt tidigare anser Sveriges Arbetsterapeuter att utredningens bedömning att personlig assistans ska vara ett statligt ansvar är bra. Vi tillstyrker förslaget och ser fram emot samlat huvudmannaskap.

Kapitel 13 – Kvalitet, uppföljning och tillsyn

Utredningen anser att tillsynen behöver förstärkas både när det gäller kvalitet och kvantitet. Sveriges Arbetsterapeuter ställer sig bakom förslaget. För personer inom LSS är viktigt att säkerställa att de har tillgång till arbetsterapeutens insatser - som vi nämnde i inledningen så ser vi minskningen av antalet arbetsterapeuter anställda inom LSS-verksamheter som ett stort problem.

Kapitel 14 – Ny lag om stöd och service

Sveriges Arbetsterapeuter tillstyrker inte förslaget att Försäkringskassan ska följa upp den försäkrades behov av assistansersättning minst vart tredje år. Vi anser att detta är onödigt täta uppföljningar med tanke på att det handlar om varaktiga funktionsnedsättningar. Detta leder till ett ineffektivt utnyttjande av hälso- och sjukvårdens kompetens och resurser. Därutöver så skapar det en onödig stress hos den enskilde samt onödig administration hos myndigheten.

Ida Kåhlin
Förbundsordförande
Sveriges Arbetsterapeuter